

MUSIK- HÖGSKOLAN I MALMÖ

EXAMENSARBETE, 15hp

Vårterminen 2020

Ämneslärarutbildningen i musik

Lina Johansson

Varför sjunger du?

– En kvalitativ studie om målsättning och drivkraft hos elever med funktionsvariationer

Handledare: Maria Becker Gruvstedt

Sammanfattning

Studien *”Varför sjunger du? - En kvalitativ studie om målsättning och drivkraft hos elever med funktionsvariationer”* är en kvalitativ intervjustudie där målet är att utforska elever med funktionsvariationer och deras motivation till att utvecklas inom sång och musik. Varför sjunger de och hur jobbar deras pedagoger med att ta reda på elevernas mål och även nå sina egna undervisningsmål? Eleverna i studien är mellan 20 och 25 år gamla och går eller har gått en eftergymnasial utbildning med musik-, bild-, och teaterinriktning för personer med kognitiva och intellektuella funktionsvarianter. Intervjuerna kom att handla om hur de tre informanterna tycker om att stå på scen och att de gillar att sjunga för släktingar och vänner. De blir uppmuntrade av beröm och positiv feedback och deras självförtroende växer när de klarar av allt svårare sånger. De uttrycker alla en genuin kärlek och tacksamhet för att de har musik i sitt liv. Pedagogerna poängterar vikten av att inte ge upp i undervisningen av dessa elever och delar också med sig av tankar kring att många problem som individer med funktionsvariationer har grundar sig i bristande bemötande från samhället. De vill se en större kreativitet hos lärare och mer tilltro till alla elevers förmåga att uttrycka sig musikaliskt.

Abstract

The study “*Why do you sing? – A qualitative study regarding the goal setting and drive among students with functional varieties*” is a qualitative interview study with the aim to explore the motivation of students with different functional variations/disabilities when it comes to developing their singing and musical skills. Why do they sing and how do the teachers work with finding out the goals of the students as well as reaching their own educational goals? The students taking part in the study are between 20 and 25 years old and enrolled in a post-secondary program for students with cognitive and intellectual functional varieties. The program has a music, art, and acting focus. The interviews revealed that the three student informants like being on stage and performing in front of friends and family. They are boosted by praise and positive feedback and their self-confidence grows when they can sing more difficult songs. They all express a genuine love and gratitude for having music in their lives. The teachers stresses the importance of not giving up when teaching these students and they also share their thoughts about the problems people with functional variations face in life and how these are mostly connected to how society treats this group of individuals. They would like to see greater creativity among teachers and more faith in the ability of all students to express themselves musically.

Förord

Under mina många studieår har jag träffat flertalet intressanta och underbara människor men eleverna och lärarna som jag intervjuade i den här studien tänker jag på ofta, nästan dagligen. Deras glädje för musiken, skapandet och lärandet har jag med mig som inspiration och jag är så glad att det var just dem som jag fick intervjuas.

Så kom en pandemi och bebis som gjorde att uppsatsen fick sättas på paus ett tag men nu ska den alltså ut i världen. Arbetet hade inte kunnat genomföras utan en stor dos uppmuntran och tjat från mina närmsta, tack för det!

Jag hoppas att denna studie kan öppna ögonen för både vanligheten och det speciella i att undervisa elever med olika funktionsvariationer och att vi aldrig förvägrar någon elev förmånen att få utbilda sig och skapa kultur.

Innehåll

1.	Inledning	9
2.	Syfte och forskningsfrågor	11
3.	Tidigare forskning	12
3.1	Alla barn och ungas rätt till kultur	12
3.2	Motivation.....	14
3.3	Målsättning i sångundervisning	15
3.4	Specialpedagogik	16
3.5	Relationell pedagogik	17
3.6	Salutogent förhållningssätt	18
3.7	KASAM	18
4.	Metod.....	20
4.1	Val av metod	20
4.2	Kvalitativ intervju i fokusgrupp.....	20
4.3	Urval	21
4.4	Studiens genomförande.....	22
4.4.1	Analys av data	22
4.5	Etiska principer	23
4.6	Resultatets reliabilitet och validitet.....	23
5.	Resultat	25
5.1	Elevernas mål och utmaningar.....	25
5.1.1	Drivkraft och motivationsfaktorer.....	27
5.1.2	Vardagens utmaningar och lösningar i sångundervisningen.....	28
5.1.3	Pedagogernas syn på elevernas utmaningar	29
5.2	Pedagogernas mål och utmaningar	30
6.	Diskussion	32
6.1	Tillgänglighet i kulturutbildning.....	32
6.1.1	Möjlighet att skapa kultur	32
6.2	Elevernas motivation	33
6.2.1	Motivationsfaktorer	34
6.2.2	Att sjunga för publik	34

6.3	Pedagogernas arbetssätt	35
6.3.1	Individanpassning.....	35
6.3.2	Pedagogiska utmaningar	36
6.3.3	Skolans syn på specialpedagogik	36
6.3.4	Relationen blir nyckeln till eleven	37
6.3.5	Kreativ pedagogik	37
6.3.6	Utgå från det som eleven kan.....	38
6.3.7	KASAM på skolan	38
7.	Framtida forskning	39
8.	Källor.....	40
9.	Bilagor	42
9.1	Bilaga 1	42
9.2	Bilaga 2.....	43

1. Inledning

Som sångerska och blivande sångpedagog har jag ofta funderat kring vilka mål jag har med min sång, vilka utmaningar jag har för att ta mig dit och vilka möjligheter jag har att utvecklas och förkovra mig i min sång. Jag hoppas kunna ha samma typ av diskussion med mina framtida elever, att vi tillsammans ska kunna bli medvetna om vart vi båda vill komma och vad vi kan göra för att uppnå målen.

I den här studien vill jag lägga in ytterligare en aspekt; vad behöver sångpedagogen tänka på när eleven har en funktionsvariant?

I Christel Nilsson Ringdahls essä (2016) kan vi läsa om kulturens nytta och konstens egenvärde. Hon menar att i undervisningen av elever med olika funktionsvarianter kan pedagogen lätt halka in i ett terapeutiskt tankesätt och använda musiken som en väg till att utveckla och förbättra motorik, språk eller mående. Musik är förvisso ett verktyg som kan ge goda terapeutiska resultat (Ruud, 2002) och används av musikerterapeuter världen över. Det Nilsson Ringdahl ifrågasätter är om detta ska vara pedagogens uppgift eller om en musikpedagog faktiskt enbart ska ägna sig åt ämnet och att utveckla musikaliska förmågor och kunskaper.

När jag tidigare läst om specialpedagogik och musik i särskolan slås jag av hur sant detta verkar vara. Musiken ses som ett verktyg för att träna på andra saker eller för att må bättre (Ericsson 2006). Det är ju fantastiskt att vi kan använda musiken för att göra nytta men hur blir det då med konstnärlig utbildning? Musikalisk bildning? Finns inte den för personer med funktionsvariationer? Behövs den inte?

Det har varit lite problematiskt under arbetets gång att hitta studier som specifikt handlar om målsättning inom musikämnet för personer med funktionsvarianter. Det finns en hel del artiklar som handlar om musik i särskolan, musik för alla och om hur musik används för att träna olika färdigheter såsom turtagning, härmning och språkliga förmågor. Internationellt finns det också mycket artiklar som handlar om hur elever med olika varianter/nedsättningar kan lära sig saker med hjälp av musik. Detta tyder på att aspekten kring målsättning hos dessa elever är ett fält som är utforskat och att utbildningsväsendet kanske inte tänker på att personer med olika funktionsvarianter kan ha/bör ha mål med sitt musikutövande.

För mig känns det angeläget att genom den här studien lyfta dessa elever och ta deras mål och utbildning på allvar. Det ska inte handla om hur sången kan vara ett verktyg

för att utveckla tal eller öka en individs självförtroende. Det ska handla om sång och musik och vad just dessa individer vill uppnå inom detta ämne.

På grund av uppsatsens fokus på utbildning och musikundervisning kommer jag inte att beröra musikterapi som ämne i mitt litteraturkapitel. Jag har valt att avgränsa arbetet till att handla om utbildning.

Under en praktikperiod på en eftergymnasial kulturutbildning för personer med olika kognitiva och intellektuella funktionsvarianter fick jag möjligheten att intervjua några elever och deras lärare om sångundervisningen och vad de har för målsättningar, drömmar och utmaningar. På den här utbildningen får eleverna inte betyg så det är inte det som verkar som morot utan eleverna och läraren får arbeta efter skolans egna kursmål och läroplan. Hur pratar eleverna och läraren om undervisningen och vilka berättelser får jag ta del om när det gäller drömmar, utmaningar, målsättning och motivation?

2. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med studien är att undersöka vilka mål, drivkrafter och utmaningar som elever med funktionsvariationer har i sin sångutbildning. Jag vill också ta del av tankar och pedagogiska idéer som deras pedagoger implementerar i undervisningen för att målen ska nås.

Nedan presenterar jag de forskningsfrågor som jag vill besvara i min studie:

1. Hur beskriver eleverna sina sånglektioner?
2. Vilka mål har sångeleverna med sina sångstudier?
3. Hur beskriver sångeleverna sin drivkraft att sjunga och lära om sång?
4. Vilka eventuella behov beskriver sångeleverna att de har i sin sångundervisning och hur tillgodoses dem?
5. Vilka mål har pedagogerna med sångundervisningen?
6. Hur beskriver pedagogerna sångelevernas utmaningar i sångundervisning och hur hanteras dessa?

Ämnesord för studien: Elever med funktionsvariationer, motivation, salutogent förhållningssätt, kreativ undervisning

3. Tidigare forskning

I det här kapitlet presenteras den litteratur som jag finner särskilt relevant för ämnesområdet och den här studien. Den rätt som barn och unga har till kultur kommer att förtydligas och utdrag ur barnkonventionen, texter från Barnombudsmannen samt läroplaner för särskolan kommer att lyftas fram. Forskning och tankar om inre och yttre motivation och hur dessa två faktorer kan påverka elever kommer att beskrivas och vi kommer att titta lite närmre på hur motivation enligt Daniel Pink kan fungera utifrån de tre begreppen *autonomy*, *mastery* och *purpose*. Även Dwecks begrepp *dynamiskt och statiskt mindset* kommer att beröras. Avslutningsvis presenteras olika perspektiv på undervisning som är vanliga inom specialpedagogik såsom det *salutogena förhållningssättet*, *KASAM* och *relationell pedagogik*.

3.1 Alla barn och ungas rätt till kultur

Alla barn och unga i Sverige har rätt till kultur i olika former oavsett om de har en funktionsvariant eller ej. I barnkonventionen, paragraf 31 kan vi läsa:

“Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreations och fritidsverksamhet.” (Barnkonventionen §31)

Enligt Statens kulturråd och Barnombudsmannen betyder detta utdrag ur barnkonventionen att alla barn ska få ta del av den kultur som finns presenterad i kommuner och landsting i form av till exempel konst, musik, teater, dans, film och litteratur. Det ska också finnas ett utbud av kultur som är särskilt skapat och anpassat för barn (Statens kulturråd och Barnombudsmannen, u.å).

I texten från Statens kulturråd och Barnombudsmannen poängteras också att alla barn oavsett ålder, kön, språk, religion, nationellt, etniskt eller socialt ursprung, bostadsförhållanden och *funktionshinder* ska få lika möjlighet till kulturella och konstnärliga verksamheter. Detta kan uppnås genom undervisningen i skolan eller att

kommunen anordnar evenemang eller fritidssysselsättningar som är anpassade och tillgängliga för alla barn (Statens kulturråd och Barnombudsmannen, u.å).

I “Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning” beskrivs de levnadsförhållanden som människor har rätt till även om de har en funktionsnedsättning. Där slås det fast att denna målgrupp har rätt till ett sammanhållet utbildningssystem samt ett livslångt lärande. Det är också meningen att de ska tillgodose sig “utveckling av personlighet, begåvning och kreativitet”. Vad gäller kultur ska kulturverksamheter vara tillgänglighetsanpassade.

En undersökning som Sveriges Musik- och Kulturskoleråd (SMoK) gjort visar att andelen barn med funktionsnedsättningar som är inskrivna i kulturskolans verksamheter är låg. Anledningen till detta, uppgav kulturskolecheferna, är inte i första hand bristande ekonomiska resurser eller lokaler, utan kunskap (SMoK, 2011).

I Sverige är musik ett eget ämne, i grundskolan såväl som i grundsärskolan. I kursplanen för musik i grundsärskolan står det:

“eleverna utvecklar kunskaper som gör det möjligt att delta i musikaliska sammanhang, både genom att själva musicera och genom att lyssna till musik. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att tillägna sig musik som uttrycksform och kommunikationsmedel. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper för att använda sin röst, musikinstrument och digitala verktyg.” (Skolverket, 2011. Ur Ämnets syfte)

Även om kursplanen uttrycker att eleverna ska lära sig att använda rösten, instrument och digitala verktyg för att uttrycka sig genom musicerande finns det en syn på musikämnet inom skolan som menar att musikämnet främst är bra för att träna andra förmågor. Claes Ericsson (2006) lyfter att musiklejare ofta får argumentera för att ämnet ska ses som ett “riktigt” ämne med egenvärde. Vissa lärare hävdar, enligt Ericsson, att musik ofta ses som ett medel att träna sig i andra förmågor såsom finmotorik eller samarbetsförmåga. Zimmerman och Ericsson (2013) menar att musikämnet på så sätt legitimeras genom att den terapeutiska aspekten finns. “Musik ses som ett medel att nå andra mål än specifikt musikaliska sådana” (Zimmerman & Ericsson, sid 106). Faran med detta synsätt är att eleverna inte får utveckla sina musikaliska förmågor för att spela och sjunga bättre utan för att uppnå helt andra färdigheter (Nilsson Ringdahl, 2016).

3.2 Motivation

Detta avsnitt kommer att behandla vad motivation är, hur och vad som motiverar oss människor enligt Daniel Pink och hur motivation fungerar i instrumental- och sångundervisning. Carol Dwecks forskning kring statiskt och dynamiskt mindset kommer också beröras.

Ordet motivation kommer från det latinska ordet *movere* som betyder “röra”, “rubba”, “förflytta” (Robertsson, 2018). Det handlar alltså om vilka faktorer som får oss människor att börja agera och utföra en handling. Daniel Pink (2009) har skrivit om vad som motiverar och driver personer i sin yrkesroll och i sina intressen. Genom att dela upp motivation i tre faktorer; *Autonomy*, *Mastery* och *Purpose* kan vi förstå varför vi känner driv och engagemang i vissa sammanhang och varför vi ibland känner oss helt omotiverade.

Autonomy eller Självbestämmande handlar om att människor behöver känna kontroll och ha möjlighet att styra över situationen. Pink (2009) beskriver flera situationer där chefer gett sina anställda ökad frihet och självbestämmande över arbetstid, arbetsplats och arbetsätt och märkt att detta inte minskar produktivitet och motivation utan snarare ökar dessa. Claes Nilholm (2012) menar att ett skolsystem med en hög grad av självbestämmande och elevinflytande ligger i tiden, dagens moderna samhälle kräver en mer individualiserad skola. Östlund (2019) poängterar att undervisningen av barn och unga i just särskolan behöver vara individanpassad eftersom eleverna har väldigt olika förutsättningar och behov.

På samma sätt menar Pink (2009) att *Mastery* eller Känslan av kompetens kan öka motivation hos människor. Enkelt förklarar: ju mer vi tycker om något och ju bättre vi blir på något desto mer vill vi syssla med aktiviteten i fråga. Här gäller det för arbetsgivaren att öka engagemanget hos sina anställda. Pink (2009) beskriver Guldlocks-uppgifter, uppgifter som varken är för svåra eller för lätta utan ger känslan av att klara av något på ett bra sätt. Hittar uppgiftsgivaren, i skolans fall pedagogen, en bra balans mellan utmanande och görbart minskar man känslor av ångest såväl som likgiltighet och ökar engagemanget för uppgifterna (Pink, 2009). Dweck (2006) beskriver två olika sätt som elever kan ta sig an uppgifter, med ett statiskt eller ett dynamiskt tankesätt/mindset.

Hon menar att människor som har en dynamisk syn på kunskap och intelligens oftare försöker sig på utmaningar och att de inte tar lika hårt på misslyckanden.

Den tredje och sista delen av Pinks (2009) motivationsmodell handlar om *Purpose* eller Meningsfullhet. Det är i den meningsfulla kontexten som självbestämmandet och känslan av kompetens kan få individen att blomma ut. Genom att placera verksamheten som individer är involverade i, i ett större sammanhang kan motivationen att anstränga sig och göra sitt bästa öka. När människor känner att de bidrar till något stort och gott i världen blir engagemanget större (Pink, 2009).

Dweck (2006) tar upp vikten av att ha ett dynamiskt mindset i skolan och särskilt i högstadiet. När en person i tonåren ska ta reda på vem hen är och bilda sig en uppfattning om sin egen identitet blir ett statiskt mindset problematiskt. Om personen tänker att egenskaper och begåvningar är statiska och konstanta blir det tufft om personen uppfattar sig som en "tönt" eller "misslyckad" eller "korkad". En person som i stället har ett dynamiskt mindset har lättare för att ta sig an utmaningen att förändra sina egenskaper och förmågor. Att vara "korkad" och "misslyckad" blir då ett steg i resan att lyckas med sitt mål.

3.3 Målsättning i sångundervisning

När det handlar om instrumental- och sångundervisning menar Schenck (2000) att lärare behöver intressera sig för och ta del av elevens egna mål med musiken. Detta är särskilt viktigt om elevens mål skiljer sig från det läraren själv upplevt (Schenck, 2000).

"Eftersom ett av våra undervisningsmål i sig är att hjälpa eleverna att nå upp till sina egna mål och tillfredsställa sina egna önskemål måste vi känna till, och kunna identifiera oss med musicerandets roll i deras liv, speciellt när den skiljer sig från vår egen erfarenhet. Då känns undervisningen inte bara mer rätt för eleverna utan också roligare och mer inspirerande för läraren." (Schenk 2000, s. 32)

För att ta reda på elevernas egna drivkrafter och mål behöver vi kommunicera med dem och lära känna deras motivation (Schenck, 2000). Robertsson (2018) beskriver två aspekter av motivation: *inre* och *yttre* motivation. Yttre motivation styrs av faktorer som ligger utanför eleven. Det kan handla om betyg, belöningar eller bestraffningar från omvärlden (Robertsson, 2018). I ett program från Utbildningsradion (2017) beskrivs att när människor endast drivs av yttre faktorer kan känslan av inte bestämma själv öka. Det kan även resultera i att individen känner sig stressad och skapa en osund drivkraft att

fortsätta göra saker som inte känns vare sig bra eller kul. Om vi däremot är tvungna att ta oss an uppgifter som inte känns roliga eller givande kan yttre motivation ibland sporra oss och ge oss en välbehövlig spark i baken (UR, 2017).

Om eleven i stället drivs av inre motivation handlar det om att ett genuint intresse hos individen ligger till grund för ansträngningarna. Medverkan på lektioner eller i kurser grundar sig i ett eget val att förkovra sig i ämnet och känslan av att bli bättre och utvecklas inom området är nog för att hålla uppe motivationen (Robertsson 2018). Genom att pedagogen gör uppgifter intressanta för den enskilda individen kan den inre motivationen och engagemanget öka hos eleven (UR, 2017).

3.4 Specialpedagogik

Specialpedagogik är ett forskningsfält och ett verksamhetsområde inom skolväsendet (NE, u.å). Det är skolverksamheten som jag kommer beskriva i detta avsnitt. Det är elever i behov av särskilt stöd och elever med funktionsnedsättningar som ska ta del av specialpedagogik. Denna målgrupp kan få undervisning i vanlig skola eller särskilda skolformer såsom särskola eller specialskola (NE, u.å).

Nilholm (2005) beskriver två perspektiv på specialpedagogik; traditionellt och alternativt. Det som skiljer dessa åt är var man placerar "problemet". Det kan antingen placeras hos individen, vilket är det traditionella perspektivet, eller i systemet individen befinner sig i, det alternativa perspektivet (Nilholm, 2005).

I Skolans uppdrag kan vi läsa att: "Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov" (Skolverket, 2011). Detta görs genom att tillämpa olika typer av särskilt stöd eller extra anpassningar.

Det förebyggande arbetet är viktigt i svensk specialpedagogik (NE, u.å). Detta innebär att den ordinarie undervisningen i sig ska vara inkluderande och anpassad för att så många som möjligt ska nå målen. Därmed minskas både behovet av särskilt stöd och känslan av att behöva särbehandlas hos eleverna. Bruce et al (2016) lyfter att elever kan uppleva det som utpekande både att lämna klassen för att få individuell undervisning och att få stöd eller extra anpassningar i klassrummet. Hur stödet ges påverkar hur utpekad och annorlunda eleven känner sig gentemot de som kan tillgodose sig den "vanliga" undervisningen (Bruce et al, 2016).

Det finns, enligt Brodin och Lindstrand (2010), även en risk att en diagnos påverkar en individs möjligheter i livet. De menar att det kan vara problematiskt att det

ofta krävs en diagnos för att få rätt till särskilt stöd, då det kan leda till överdiagnostisering av barn och unga.

Bruce et al (2016) lyfter också problematik med diagnostisering och det förhållningssätt man bemöter elever med. Att elever identifierar sig för mycket med sin diagnos kan leda till ett statiskt mindset (Dweck, 2006). I stället, menar Bruce et al (2016), kan lärare lyfta att det är miljön och omständigheterna kring eleven som inte fungerar och att det är där förändringen måste ske.

Nilholm (2012) menar också att skolan och dess lärare kan ha en smal eller bred normalitet. Att ha en bred normalitet i klassrummet ökar chansen för eleverna att passa in och få adekvat stöd inom ramen för den ordinarie undervisningen.

3.5 Relationell pedagogik

De relationer som är viktiga i pedagogiken/skolan är den mellan elev och elev, den mellan elev och undervisningsinnehåll, och den mellan elev och lärare (Aspelin, 2013). I detta avsnitt kommer jag främst utforska relationen mellan elev och lärare.

Aspelin och Persson (2011) skriver om relationell pedagogik på olika plan, det utbildningsvetenskapliga och det personliga planet. Utbildningsvetenskapen fungerar som den grund som det personliga arbetssättet bygger på.

Ulla Christiansson-Banck sammanfattar i boken "Relationell specialpedagogik - i teori och praktik" (2013) en studie som hon genomfört på ett gymnasieprogram för personer med olika diagnoser. Hon lyfter relationens betydelse för elever med särskilda behov i skolan och hur en god pedagogrelation främjar både elevens skolprestationer och personliga utveckling. Engagemang, tillit och bekräftelse var nyckelord i dessa relationer och en stor hjälp till ett förändrat lärande och högre måluppfyllelse i studierna. Även Furenhed (2010) lyfter vikten av att eleverna känner sig trygga och bekräftade som individer för att kunna lyckas med olika uppgifter i skolan och att detta är en stor del i pedagogernas roll. Aspelin och Persson (2011) menar också att läraren ska arbeta för en optimerad lärmiljö där alla relationer, både mellan lärare och elev men också mellan elev och elev eller elev och kunskapsstoff, känns meningsfulla.

I grundsärskolan menar Östlund (2019) att relationen till lärare och andra elever är viktig när eleven ska utveckla ett dynamiskt mindset och öka sin tilltro till sin egen förmåga.

3.6 Salutogent förhållningssätt

I undervisningen kan läraren ha ett salutogent förhållningssätt som då påverkar upplägg och genomförande på undervisningen. Ordet *salutogent* har sina rötter i det latinska ordet “Salus” som betyder hälsa (Sundhage och Solin, 2010). Innebörden av att ha ett salutogent synsätt kännetecknas av att dra nytta av och ta hänsyn till det som fungerar väl hos och för en individ (Eriksson, 2015).

Det salutogena synsättet togs in i forskningen av Aaron Antonovsky, Professor i medicinsk sociologi, som i sin forskning om kvinnohälsa i koncentrationslägren skiftade fokus från att undersöka ohälsa till att ta reda på varför vissa kvinnor trots allt hade god hälsa. Han utgick från det fungerande och hälsogivande i stället för att kartlägga det som inte fungerade. Än idag används förhållningssättet mest i hälso- och sjukvården men det finns även i skolan och i den pedagogiska forskningen (Sundhage och Solin, 2010).

Bruce et al (2016) skriver om pedagogers synsätt och hur elever kan hjälpas av att skolan utgår och planerar utifrån ett salutogent förhållningssätt. Det innebär att lärare ser till det som fungerar och är möjligt för eleven och utgår från detta när planeringar görs och genomförs (Bruce et al, 2016).

3.7 KASAM

KASAM, eller känsla av sammanhang, är viktigt för att en individ ska känna att tillvaron är begriplig och hanterbar (Olsson & Olsson, 2013). Även detta begrepp myntades av Aaron Antonovsky och används både inom skola och omsorg. Enligt Robertsson (2018) är vår prestation och framgång mycket styrd av vår intelligens och men också vår KASAM. Personer med stark känsla av KASAM tar sig an utmaningar med ett större självförtroende än de som inte känner en känsla av sammanhang (Robertsson, 2018).

Modellen bygger på tre grundprinciper; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Olsson och Olsson (2013) beskriver Antonovskys teori:

- “Begrifflighet - att man har möjlighet att uppleva omvärlden som sammanhängande och möjlig att förstå.
- Hanterbarhet - att det är möjligt att med egna resurser eller med hjälp från omgivningen hantera situationer och händelser man upplever.
- Meningsfullhet - om man uppfattar tillvaron ur ett helhetsperspektiv som begripligt och hanterbart upplever man också verkligheten som meningsfull.” (Olsson och Olsson, 2013)

Elisabeth Weissenrieder (2003) skriver om KASAM i skolan ur ett specialpedagogperspektiv. Hon menar en svag känsla av sammanhang kan speglas i måendet bland både elever och lärare. Mår de som är verksamma på skolan inte särskilt bra kan detta tyda på en svag känsla av KASAM (Weissenrieder, 2003).

4. Metod

I metodkapitlet kommer jag att beskriva den metod jag valt för min studie. Kapitlet innehåller även en beskrivning av studiens genomförande, analys av data, de etiska överväganden som gjorts samt hur urvalet av informanter gått till.

4.1 Val av metod

Med den här studien vill jag undersöka några elevers och lärares egna tankar och reflektioner om sin sång och deras målsättning med sin sångundervisning. Då jag vill att fokus ska ligga på individers olika berättelser och egna tankar föll valet på en kvalitativ metod. Det innebär att det är viktigt för studien att orden ska få tala, inte siffror (Bryman, 2008). Det är studiens deltagares upplevelser och berättelser som kommer att styra studiens resultat och fokus. För att få ta del av dessa berättelser kommer jag att använda mig av semistrukturerade intervjuer.

På inrådan av de pedagoger som medverkade i studien och även efter önskemål från eleverna, bestämde jag mig för att intervjua eleverna med dennes sångpedagog närvarande. Detta för att eleven skulle kunna få stöd och minneshjälp av sin pedagog. Varje intervju är således gjord i grupper om tre; jag som ledare av intervjun, eleven och dennes sångpedagog. Intervjun som gjordes med pedagogerna var också en gruppintervju då jag intervjuade båda lärarna samtidigt.

Jag har också tagit del av skolans läroplan och gjort en liten analys av vad den säger om mål och motivation.

4.2 Kvalitativ intervju i fokusgrupp

Syftet med studien är att få ta del av elevernas drömmar, målsättningar och utmaningar och genom att göra kvalitativa intervjuer kan jag få ta del av varje informants egna ord. I en kvalitativ intervju, menar Bryman (2008) att även om intervjun utgår från förutbestämda frågor kan den med fördel få ta olika riktningar beroende på vad den intervjuade personen upplever som viktigt. Detta kallas att en intervju är semistrukturerad. En intervjumall togs fram med sju huvudfrågor och relevanta följdfrågor. Under intervjun bads de intervjuade även att utveckla sina svar där det passade.

4.3 Urval

Genom min praktikplats på en eftergymnasial utbildning för personer med olika kognitiva funktionsvarianter fick jag möjligheten att möta två elever som går på den så kallade kulturutbildningen och har sång på sitt schema. Jag fick även träffa en arbetstagare på den dagliga verksamheten som bedrivs i samma lokaler och som också tar lektioner i sång.

Utbildningen, som sträcker sig över tre år, syftar till att utbilda eleverna inom kultur, specifikt musik, drama och bild. Eleverna söker till skolan och det finns ett begränsat antal platser. Skolan anordnar ofta konserter och vernissager och samarbetar ibland även med kommunens scener och muséer där eleverna får delta och visa upp vad de skapat. De enskilda sånglektionerna är valbara och eleverna som har sång på schemat sjunger även i ämnen som ensemblespel och kör (som alla elever på utbildningen har). De tre informanter jag träffat har alla valt att ha enskilda sånglektioner under sina utbildningsår.

Kvale (2009) menar att antalet informanter styrs av forskningsfrågornas karaktär och att man bör intervjua så pass många som krävs för att svara på dessa frågor. Eftersom jag är intresserad av personliga berättelser och målbeskrivningar bedömer jag att jag kommer att kunna förmedla en bild av dessa genom att intervjua tre informanter. Jag vill också intervjua deras lärare för att få ytterligare ett perspektiv på undervisningen. En av mina två pedagog-informanter undervisar två av eleverna och detta är anledningen till varför jag har tre elev-informanter och två pedagog-informanter.

Bryman (2008) skriver om hur urvalsprocessen av informanter ofta styrs av bekvämlighet, det vill säga att forskaren utgår från vilka personer som lätt kan kontaktas och tas upp i studien. Jag menar att jag har tagit till vara på mitt personliga intresse för specialpedagogik och de personer som korsat min utbildningsväg och på så sätt fått kontakt med relevanta informanter för den här studien.

De tre elev-informanterna är alla kvinnor och mellan 20-25 år gamla och har varierande grad av intellektuella, motoriska och språkliga nedsättningar, till exempel koncentrationsproblem, dyslexi, synnedsättningar och svårigheter att bedöma avstånd. Alla kommer från familjer som uppskattar musik och de själva uppger att de sjungit länge på fritiden men inte haft lektioner innan de började på denna utbildning. Av eleverna på skolan fanns det vid tillfället inga manliga elever som hade sång på schemat, detta är anledningen till att jag inte har intervjuat en manlig sångelev.

Pedagog-informanterna som ingår i studien är två kvinnliga musiklärare varav en är medgrundare till skolan. Båda har musiklärarutbildning och lång erfarenhet av att jobba med sång, kör och rytmik för elever med olika funktionsvarianter.

Något som var till fördel för intervjuerna (Bryman, 2008) var att jag gjorde praktik hos de tre elev-informanterna några veckor innan intervjuerna och på så vis hade möjlighet att lära känna dem och börja bygga ett förtroende. Bryman (2008) menar att det kan vara lättare att skapa få till ett avslappnat och öppet intervjuklimate om intervjuaren känns igen av informanterna.

4.4 Studiens genomförande

Under våren 2018 kom jag i kontakt med en essä skriven av Christel Nilsson Ringdahl. Jag läste en kurs i specialpedagogik och fann ämnet intressant. Hon skriver om hur konsten har ett egenvärde och hur pedagoger lätt hamnar i en terapifälla när de undervisar elever med diagnoser. När jag läste detta fick det in mig på studiens spår om målsättning, varför sjunger egentligen dessa elever?

Intervjufrågorna togs fram i samråd med min handledare (se bilaga 1). Jag hämtade även mycket inspiration från guiden i Samhällsvetenskapliga metoder (sid. 419 Bryman, 2008, s. 419). Enligt Bryman ska språket som används i intervjun vara anpassat efter personerna som intervjuas. Därför valde jag att prata på ett avslappnat och tydligt vis med enklare språk. Jag har också aktat mig för att ställa ledande frågor och att ha förutfattande meningar om mina informanter då det kan påverka informanternas svar.

En samtyckesblankett konstruerades (se bilaga 2) så att deltagarna i studien kunde ge sitt godkännande till att medverka i intervjuerna. Enligt Kvale (2009) är det viktigt att deltagarna i studien är medvetna om studiens syfte, hur deras medverkan kommer att gå till och vem som kommer att ta del av den data som samlas in. De ska kunna ge ett skriftligt, informerat samtycke till att medverka i studien.

Tre av intervjuerna genomfördes på skolan som eleverna går på. Det var intervjuerna med de tre elev-informanterna. På grund av Coronavirusets framfart fick intervjun med pedagogerna göras över telefon någon vecka senare.

4.4.1 Analys av data

Jag valde att analysera den insamlade datan genom metoden öppen kodning. Vid denna metod studerar, jämför och kategoriserar svaren och grupperas efter teman (Bryman,

2011). Alla intervjuer spelades in på en inspelningsapparat. Jag valde att lyssna igenom en gång först och sedan gå igenom varje intervju och transkribera. Jag skrev inte ner alla ljud eller irrelevanta ord som till exempel "eh" eller när personerna stakade sig. Jag skapade sedan kategorier i ett nytt dokument där jag kopplade ihop de olika temana med mina forskningsfrågor.

4.5 Etiska principer

Alla informanter informerades om sina rättigheter när det gäller deltagande i studien. De fick skriva under en samtyckesblankett efter att vi läst igenom och pratat kring de olika punkterna.

Jag har valt att inte ta reda på vad mina informanter har för diagnos. Jag har inte frågat dem om namnet på deras diagnos. Jag har däremot frågat dem hur deras funktionsvariation påverkar deras vardag. För mig är det viktigare att veta vad de har för svårigheter och utmaningar i vardagen för att kunna förstå hur de påverkas i sin sångundervisning än vad deras diagnos heter. Jag vill heller inte bli lockad att dra förhastade slutsatser om mina informanter bara för att jag fått veta något om deras diagnos.

Jag har valt att använda mig av begreppet "funktionsvariant" eller "funktionsvariation" istället för funktionsnedsättning som har varit vanligt i akademiska och offentliga texter fram till idag. Genom att välja detta mindre negativt laddade begrepp vill jag betona att de svårigheter mina informanter har i sin vardag inte nödvändigtvis behöver innebära att de har svårare att uppnå de mål de har med sin sångundervisning. Jag har läst en text på Ungdomsmottagningens (UMO) hemsida om de olika begreppen funktionsnedsättning, funktionsvariation och funkis. Kontentan är att det finns olika situationer där varje begrepp kan användas och till sist är det upp till personen i fråga att välja hur och om hen vill använda ett visst begrepp om sig själv (UMO, u.å.).

För att möjliggöra informanternas anonymitet har jag inte velat skriva ut skolans namn i uppsatsen.

4.6 Resultatets reliabilitet och validitet

Inspelade intervjuer ger mig möjlighet att förmedla exakta citat och formuleringar. Det gör också att inga hörbara reflektioner som informanterna gör glöms bort eller går förlorade. Alla informanter fick svara på samma typ av frågor, de var lite olika

formulerade dock, vilket kan påverka hur informanten uppfattade frågan. I vissa fall är det uppenbart att formuleringen av frågan påverkade informantens svar.

Eleverna intervjuades med sin sångpedagog med i rummet och samtalet eftersom de (eleverna) önskade detta. Det bidrog till att eleverna kände sig trygga men också att pedagogerna ibland kunde tolka vad eleverna menade när de refererade till olika övningar eller händelser som de upplevt under sångundervisningen. Det kan också haft en begränsande effekt då eleven kan ha svarat på ett visst sätt för att vara sin lärare till lags.

Eftersom det endast är tre elever och två lärare som intervjuas är detta mer att betrakta som en fallstudie och studien kan därför inte ge några generella indikationer. Alla informanter verkar dessutom på samma utbildning och har en vana av att prata och reflektera om undervisningen med varandra. Detta skulle kunna resultera i att de har liknande tankar kring sångundervisningen. Det betyder också att den här uppsatsen möjligtvis hade fått ett helt annat resultat om studien genomförts på en annan skola.

5. Resultat

Detta kapitel kommer att presentera de svar och funderingar som mina informanter delade med sig av.

Intervjuerna med eleverna genomfördes på informanternas skola och en elev och dennes sångpedagog närvarade vid varje intervju. Intervjun med de två pedagogerna gjordes över telefon. Elevintervjuerna pågick i 20-35 minuter medan den intervju jag gjorde pedagogerna varade i ca 45 minuter.

De tre informanter som har sånglektioner får undervisning på samma skola och deras individuella sånglektioner är ca 30 minuter i veckan. De lär sig olika sånger och stor del av undervisningen handlar om att memorera text och komma ihåg melodin. När de ska välja ut låtar kommer eleven ofta med egna förslag. En del av sångundervisningen på denna skola handlar också om att skriva och tonsätta egna texter. Texterna handlar ofta om ämnen som ligger eleverna varmt och hjärtat och som de vill förmedla till andra genom sin musik. När de övar in olika sånger och skriver egna låtar tränar de sig på musikalisk tajming och att våga sjunga ut.

5.1 Elevernas mål och utmaningar

När jag frågade om elevernas mål med sångundervisningen blev de ganska frågande och tysta. Det var först när vi började prata om vad som var roligt med sångundervisningen som svaren växte fram.

Alla 3 elever tyckte att konserter och framträdanden var viktiga mål under läsårets gång. De pratade om att de ville lära sig låtar utantill och framföra dem på ett bra sätt till olika uppspel som skolan anordnar. Elev 3 menade att konserterna och de teman som väljs påverkar vilka sånger som hon och pedagogen jobbar med under terminerna. Elev 2 berättade att hon några gånger skrivit egna låtar som hon framfört på konserter och att det är en viktig del i hennes sångutövande. Det känns viktigt och fint för henne att kunna skriva sånger om tuffa tider i hennes liv. Hon menade att det var en utmaning att våga sjunga den egenskrivna låten på konserten men att positiva kommentarer från hennes vänner och familj sporrar henne att fortsätta sjunga och träna på att bli ännu säkrare på sin röst.

Elev 1 har som ett mål att lära sig att inte sjunga falskt. Hon vill bli säkrare på sin röst och framför allt våga sjunga ut. Hon och pedagogen har jobbat mycket på att

stärka hennes självförtroende. Elev 2 nämnde också att hon skulle vilja använda sången som ett verktyg i ett framtida jobb. Hon skulle vilja jobba som barnskötare och såg en chans att bättre kunna leda barn i till exempel en sångsamling.

När eleverna ska beskriva sina utmaningar som de har under sånglektionerna lyfts ämnesspecifika moment såsom tajming, komma in rätt efter mellanspel att komma ihåg långa texter. Elev 1 säger att hon ibland har svårt att tro på sig själv och våga sjunga ut.

Överlag trodde eleverna inte att deras funktionsvariation påverkade deras sånglektioner i någon större utsträckning. Elev 1 säger att funktionsvariationen inte påverkar lika mycket längre. Hon och pedagogen har hittat sätt att snabbare komma förbi röriga tankar som kan störa koncentrationen. Hon lyfter att hon har synsvårigheter men menar att hennes nedsatta syn inte har med sångundervisningen att göra.

Pedagogerna tror att en anledning till att eleverna inte ser kopplingen mellan svårigheter i sångundervisningen och sin funktionsvariation (om det nu skulle finnas någon sådan koppling) är att skolkulturen på utbildningen är tydlig med att man ser till sina förmågor och det man klarar av och inte sina hinder. Pedagog 2 menar att svaren på frågan om funktionsvariationen påverkar skolarbetet hade sett annorlunda ut om jag gjort studien på en annan skola.

När jag frågade mer specifikt om svårigheter som eleverna hade i sångundervisningen drog Elev 1 en koppling till hur hennes koncentrationssvårigheter kunde påverka sång- och körlektionerna:

“Det beror på vilket humör jag är på. Ibland så försvinner jag i mina egna tankar. Men det beror på hur jag mår. Ibland så, som idag till exempel, kunde jag inte riktigt sjunga ut, trots att [pedagog 1] försökte få igång mig, så blir det liksom som att jag försvinner in i min egen värld. Så då kan jag inte göra någonting.” (Elev 1)

Elev 1 menade dock att hon blivit bättre på att hantera dessa svårigheter under tiden hon gått på skolan. Hon och pedagogen har tillsammans lärt sig hur de ska kunna kommunicera kring elevens tankar och mående och anpassa undervisningen efter hur eleven mår.

5.1.1 Drivkraft och motivationsfaktorer

Ett tema som kom upp flertalet gånger var att det kan vara motiverande att sjunga för någon. Det kan handla om att sjunga för en släkting eller för en publik. Alla elever som jag intervjuade hade positiva erfarenheter av att sjunga på föreställningar och konserter.

Att sjunga för att det är roligt och viktigt för en själv är något som lyser igenom hos alla tre informanter. De tycker genuint att musik är väldigt roligt och att musicerandet berikar deras liv. Elev 3 säger: "Om inte musiken hade funnits hade jag inte kunnat leva".

Elev 2 tycker att det är roligaste med sånglektionerna är just att sjunga och bli bättre på det. Hon menar att allt är roligt och att alla låtar hon får sjunga är roliga. Hon tycker även om att lära sig helt nya låtar. Ibland har Pedagog 1 tagit med sig nya sånger och det är utmanande och svårt att lära sig men också kul.

Elev 2 tycker också att det är härligt och viktigt att skriva egen musik. Hon vill gärna kunna sjunga om sitt liv och förmedla ett budskap. Låten hon och pedagogen skrev till förra föreställningen handlade om jobbiga saker ur hennes liv. Det känns både jobbigt men viktigt att sjunga egna texter för andra människor. Hon tycker att det är roligt men nervöst att sjunga för folk. Positiva reaktioner efter olika framträdanden gör att hon vill fortsätta sjunga.

Många av eleverna som börjar på den här utbildningen har ett intresse för kultur sedan tidigare eller kommer från familjer med ett stort kulturintresse. Elev 1 beskriver att hennes syster och pappa är ganska musikaliska så hon vill också kunna hitta det som hon tycker om och bli bättre inom det. Hon känner att hon har hittat sången och att hon genom att bli bättre på att sjunga kan odla ett eget musikintresse. Elev 3 säger också att hennes familj håller på mycket med musik. Hon menar att musiken har en enormt stor betydelse för att hennes liv är så bra som det är.

Pedagogerna menar dock att för att veta vad man som elev vill göra i sin sångundervisning måste läraren vara med och bredda synen på vad sång och musik är. Innan eleven fått prova på olika sätt att sjunga eller olika genrer kan eleven inte veta vad hen vill göra. Pedagog 2 säger: "... du har ju som lärare en uppgift och det är ju att bjuda på kunskap. Man innehar en kunskap och det är ju den som ska exponeras så att SEN kan man [eleven] välja."

Eleverna på utbildningen kan behöva exponeras för olika typer av kultur och bredda sin syn på vad sång är innan de kan önska vad de ska göra mer av. Det kan också

vara svårt för eleven att verbalisera sina önskemål och då är det upp till pedagogen att lyssna på andra sätt än bara på vad eleven säger.

“...jag tänker ju att våra elever (...) de behöver extra öron. Och då menar jag inte bara med vad de säger utan också hur de är och hur de agerar och så. Och det är ju vår uppgift kan jag ju tycka att lyssna in, vad är det de vill men också vad de behöver.” (Pedagog 2)

Samtalet som pedagogen löpande för med sin elev blir avgörande för att undervisningen ska passa elevens kunskapsnivå men också för att fånga upp intressen och drivkrafter för att öka motivationen.

5.1.2 Vardagens utmaningar och lösningar i sångundervisningen

De tre eleverna beskriver ganska liknande hinder i sin vardag. Det handlar mycket om synen, att ha läs- och skrivsvårigheter och koncentrationsproblem. Elev 1 berättade att det kan vara svårt för henne att gå i trappor eller åka rulltrappa eftersom hon har svårt att bedöma avstånd. Hon har också problem att vara i en rörig miljö, till exempel en idrottshall med mycket folk och bollar eller en trottoar med mycket människor. Då har hon svårt att se allt som händer och går ofta in i saker. Elev 2 berättar om att hon har dyslexi och svårt att läsa. Även hon lyfter problemet att gå i trappor. Elev 3 tycker att hon har humörsvängningar och svårt att fokusera på en sak i taget. Hon kan ha svårt att göra en uppgift från början till slut. Även hon har svårt att läsa.

När det handlar om svårigheter och utmaningar i sångundervisningen lyfter elev 2 att hon har svårt att läsa låttexter men att pedagogen löst detta genom att skriva ut texten i stor stil. Elev 3 jobbar med teater och rollspel för att komma ihåg texter utantill och på så vis inte behöva läsa.

Elev 1 sa: “Synen har ju inte med sång att göra.” Hon menar att många problem som hon har i sin vardag inte nödvändigtvis har med sång att göra och därför inte påverkar sånglektionerna.

Elev 1 menade också att hennes funktionsvariation inte längre påverkar sångundervisningen så mycket då hon och sångpedagogen hittat bra sätt att komma förbi hinder som till exempel koncentrationssvårigheter. Pedagog 1 poängterade hur relationsbyggandet med eleven spelar in för att öka pedagogens förståelse för elevens utmaningar och behov men även öka tilliten eleven känner för pedagogen. En god elev-pedagog-relation möjliggör en individanpassad undervisning enligt henne.

Elev 1 tycker att det är svårt att ta sig an nya sånger som hon inte hört förut. Det blir en för svår uppgift för att hon själv vill lära sig den snabbt. Då "stänger hon av" och går in i sig själv. Det blir då Pedagog 1 som får läsa av situationen och försöka nå fram. Pedagog 1 får gissa sig till vad som är jobbigt och efter ett samtal om problemet brukar det kännas bättre för Elev 1. Allteftersom hon klarat av fler och fler nya sånger har hon och pedagogen hittat sätt att arbeta på som känns utvecklande och nu vet hon att hon till slut lär sig sången. Det har tagit tid att ta sig dit, iallafall ett och ett halvt år, säger hon.

5.1.3 Pedagogernas syn på elevernas utmaningar

Pedagog 1 säger att många av eleverna som går på skolan har gått på kulturskola tidigare men att undervisningen sällan fungerar där. Det är inte en tillräckligt flexibel verksamhet och eleverna är i behov av pedagoger som vill anpassa undervisningen och tänka ett varv till.

Båda pedagoger är överens om att många utmaningar och problem som uppstår i undervisningen är följdproblem av funktionsvariationen och hur eleven blivit bemött av skola och samhälle tidigare i livet. Pedagog 1 menar att dessa problem är helt onödiga och hon tycker att det är synd att problem som dåligt självförtroende, förvärvat genom ett tråkigt bemötande från omgivningen under uppväxten, står i vägen för att jobba med sången.

"Om man som liten redan har liksom försatts i detta här att ha extra anpassningar, "du kan inte det, du kan inte det, vi måste hjälpa till med det, du ska göra det här." Då är det ju självklart att när man är tonåring sen så är man ju så fylld av detta. Andra tonåringar är också fyllda av detta och behöver hjälp med sitt självförtroende men när det gäller den här gruppen så är det ju extra mycket." (Pedagog 1)

Elev 1 nämner hennes och Pedagog 1:s relation. Det har alltid funnits lärare som hon inte har kunnat prata med men på den här skolan kom hon och Pedagog 1 över det och har i nuläget en jättebra relation. I början kunde de inte nå varandra alls. På frågan "Varför funkade det med just Pedagog 1?" svarade Elev 1: "Hon gav väl inte sig."

Pedagog 1 bekräftar att det behövdes mycket tid och många försök att närma sig Elev 1 och få relationen att fungera men att det till slut fungerade. Pedagog 2 fyller i: "Och det är ju i varje stund [som man måste fortsätta försöka närma sig], det är inte bara

att vi har lektion varje vecka utan i stunden, "Ja, men kom nu, ja men prova ett nytt sätt, nu ska du öppna munnen. Nu ska du sjunga den här". Att inte ge upp är en nödvändighet för att lyckas vinna vissa av de här elevernas tillit och förtroende menar de bägge pedagogerna.

5.2 Pedagogernas mål och utmaningar

Pedagogerna som jag intervjuat värnar alla elevers rätt till pedagogik och utveckling. Pedagog 1 menar att som lärare måste man hålla en god balans mellan att vara lyhörd för elevens behov och önskemål men samtidigt ställa krav på eleven och utmana.

"Och sen tänker jag en sak när man jobbar med målgruppen att visst, jag måste vara väldigt lyhörd och jag måste följa med, men jag måste också ställa krav och förvänta mig att de ska jobba. För det tror jag också är lite av en fälla många kanske faller in i, "Jaha, hon låter så" och då bara stoppar man vid det. Det är ju en balans där också, tänker jag." (Pedagog 1)

Båda pedagoger är överens om att de sångliga målen är de som står i centrum för undervisningen, det är ju sånglektioner det handlar om. Eleverna behöver, precis som vilka andra som helst, verktyg för att kunna utveckla sin sångröst och lära sig att använda den i olika sammanhang. De tränar på teknik, övar in låtar och jobbar på tajming, intonation och texttolkning. Pedagog 1 säger att hennes huvudsakliga mål är att eleverna ska få utveckla sin röst utifrån där de befinner sig idag och utifrån deras egna önskemål.

Pedagog 2 nämner omsorgsmålen, till exempel att eleven ska må bra och utvecklas som person, men att de nås tillsammans med de musikaliska målen. Uppfyllda musikaliska mål ger i sin tur ökat självförtroende och jag kan-känsla.

Det som ofta blir svårt med elever som har olika form av funktionsvarianter är att pedagoger måste hitta rätt ingång i undervisningen. Pedagog 1 berättar om flera tillfällen då hon haft svårt att få elever att öppna upp och berätta om vad det är som skaver i undervisningen. Innan relationen är så pass stark att eleven börjar prata och berätta blir det en gissningslek om hur man som pedagog bäst ska närma sig eleven.

I läroplanen för skolan där eleverna och pedagogerna är verksamma, kan vi läsa att en av de grundläggande målsättningarna är att varje elev: "kan omforma och

uttrycka sina tankar och känslor till dikt, berättelse, musik, bild eller något av alla de språk vi har”.

Det är, även detta enligt skolans läroplan, lärarens uppgift att: “tillsammans med varje elev sätta upp individuella, realistiska och utmanande mål”.

När det gäller kör och sång formulerar skolan sin kursplan så här: “Vi arbetar med röstens dimensioner, det vill säga röstens klang, dynamik, kvalitet, och röstläge utifrån sångens perspektiv. All körundervisning är gehörsbaserad.”

Då skolan inte sätter betyg har de formulerat målsättningar för de olika ämnena. Sång ingår i ämnet musik och där ser målen ut på följande vis:

“Mål att sträva mot: Varje elev ska kunna delta och uttrycka sig i ensemblespel och uppfatta puls och rytm både med instrument (även sång) och med kroppen. Eleven ska känna en klar koppling mellan musik och rörelse och genom rörelse kunna gestalta musik. Eleven ska också få en uppfattning om melodik och harmonik. Eleven ska kunna delta och uttrycka sig i sång och kör. Eleverna ska utveckla sin kroppsmedvetenhet och koordinationsförmåga. Eleverna ska tillsammans med lärarna bygga upp en repertoar för ensemble med kompositioner (egna och andras) som är aktuella under hela utbildningstiden.”

Lärarna återkommer till det salutogena förhållningssättet som råder på skolan och skolans syn på utmaningar och hur elevers unika egenskaper faktiskt kan bli en tillgång. Pedagog 1: “man kan ju utgå från att en begränsning kanske kan bli en tillgång i ett coolt arr.” Pedagog 2 fyller i: “Ja, och att det coola arret bli coolt när du använder dig av dem du har framför dig. Det är då det blir coolt”

Pedagog 1 ger också som exempel att om en sångelev bara kan sjunga en ton så får läraren anpassa sig efter det för att eleven ska lyckas med uppgiften och kunna delta. Pedagog 1: “men kan personen bara sjunga en ton, då får man ju skapa en låt med bara en ton.” Hon menar att det är att vara kreativ i undervisningen.

Pedagogerna drar nytta av konserter och uppspel och menar att dessa blir konkreta och tydliga mål för eleverna. Att vara konkret och ha en tydlig plan att jobba efter är ofta viktigt för den här gruppen elever. Många elever sporras också mycket av framträdanden och den respons de ofta får efteråt.

6. Diskussion

I detta kapitel kommer studiens resultat kopplas till den litteratur jag presenterat i litteraturkapitlet, tidigare forskning och min egen analys. Avsnittet behandlar ämnena tillgänglighet i kulturutbildning, elevernas motivation, lärarnas arbetssätt och förslag på framtida forskning.

6.1 Tillgänglighet i kulturutbildning

Personer med funktionsvariationer har, trots intresse och kapacitet att utöva kulturella aktiviteter, inte samma möjlighet som personer utan funktionsvariationer att få tillgång till kulturutbildningar (Nilsson Ringdahl, 2016). Musikämnet i skolan tas ofta inte på allvar och de terapeutiska målen överskuggar de estetiska kraven och målen (Zimmerman & Ericsson, 2013). Detta kan resultera i att elever med funktionsvariationer inte söker sig till kulturskola då de inte känner sig inkluderade och då undervisningsformen inte passar dem. Mina informanter hade inte gått på kulturskola utan endast haft musik i särskolan och på den eftergymnasiala utbildning de nu går på. Detta trots att de bokstavligen uttryckte att de älskade musik och att livet inte vore detsamma utan deras musikutövande. Pedagogerna jag intervjuade tyckte att många problem och utmaningar som målgruppen har, både i vardagen och i sångundervisningen, grundar sig i svårigheter som beror på yttre faktorer i samhället. De har till exempel blivit bemötta på ett sätt som skapat en negativ självbild eller fått en syn på sig själv som mindre kunnig. Det kan också vara så att eleverna fått onödiga extra anpassningar i skolan som istället hade kunnat ersättas med en inkluderande undervisning och en bred normalitet i klassrummet (Nilholm, 2012). Dessa extra anpassningar kan få eleven att känna sig annorlunda och mindre kapabel (Bruce et al. 2016). Enligt pedagogerna är undervisningen i kulturskolan inte tillräckligt flexibel för att inkludera och passa alla barn.

6.1.1 Möjlighet att skapa kultur

Precis som vi kunde läsa i SMOK:s undersökning hade inte heller någon av de informanter jag intervjuade varit inskrivna på någon kulturskola. Elev 1 menade att kör och

gruppundervisning inte passade henne och därför hade hon inte velat vara med i kulturskolans verksamhet.

Utbildningen som eleverna nu går på möjliggör att de kan utveckla sina begåvningar och talanger i enlighet med Barnkonventionen och Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Skolan är en av få utbildningar i Sverige som denna målgrupp kan ta del av och platserna är få. Som *Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* menar ska även personer med funktionsnedsättningar ha rätt till ett sammanhållet utbildningssystem samt ett livslångt lärande men om utbildningarna och studieplatserna är få är det inte många individer som får möjlighet att till exempel utveckla sina förmågor inom konst och kultur.

Precis som Ericsson (2006) skriver tycker de intervjuade pedagogerna att musikämnet i skolvärlden, och kanske framför allt för den här målgruppen av elever, ses som ett komplement till andra ämnen eller ett medel för att träna andra färdigheter. På utbildningen som mina informanter går på står sången i centrum för sångundervisningen men pedagogerna vittnar om att det ofta på andra skolor, i enlighet med Zimmerman och Ericsson (2013), är andra omsorgsmål som musikämnet syftar till att uppnå. Detta kommer då att leda till att eleverna som inte får ha sången och musiken i centrum inte får utveckla sina musikaliska förmågor till fullo (Ringdahl Nilsson, 2016). Pedagogerna som intervjuats menar att omsorgsmål är viktiga men att de kan uppnås sekundärt genom att ge eleverna en fullgod musikalisk utbildning.

6.2 Elevernas motivation

I intervjuerna framkom många olika motivationsfaktorer, både yttre och inre. I detta stycke kommer jag redogöra för dessa och koppla dem till Daniel Pinks motivationsteori. Det finns många motivationsteorier som kan appliceras på studier i skolan. Pinks modell fungerar, enligt mig, bra i den här studien eftersom skolan är uppbyggd utifrån individuella behov hos eleverna och det finns stor möjlighet till anpassningar. Detta gör att sammanhanget liknar en organisation mer än en skola med klasser och gruppundervisning.

6.2.1 Motivationsfaktorer

Planeringen av sångundervisningen utgår från elevens behov, förmågor och egna önskemål och detta blir tydligt när eleverna och pedagogerna berättar om hur de i början av varje läsår har ett planeringssamtal. Samtal och kommunikation behövs för att säkerställa att pedagogen tar del av elevens vilja (Schenck, 2000). När Pink (2009) skriver om självbestämmande (autonomy) pekar han på att en högre grad av inflytande från den som ska utföra en uppgift eller förkovra sig i något kan resultera i en högre grad av motivation.

Elevinformanterna var väldigt motiverade till att utveckla sin sångröst, våga sjunga mer och även framträda med andras och egen musik för publik. De var mycket motiverade av skolans uppspel och konserter. Enligt Schenck (2000) är ett av undervisningsmålen för pedagoger att elever ska nå upp till egensatta mål. I och med att eleverna på skolan är motiverade av att uppträda på konserter kan pedagogerna ta till vara på dessa tillfällen och utgå från dem när undervisningen planeras.

Dweck (2006) menar att ett statiskt mindset under identitetskapande perioder i livet, till exempel högstadiet, kan vara väldigt problematiskt. Om eleven bygger sin identitet kring sin diagnos och andras omhuldade bemötande har hen ett begränsat utrymme att utvecklas inom. Pedagog 2 menar att detta kan resultera i ett dåligt självförtroende och det blir svårt för eleven att våga ta sig an utmaningar. Elever med funktionsvariationer behöver träna sitt dynamiska tänkande för att inse att de kan utvecklas och lära sig mer. Eleverna på den här utbildningen utmanas ofta av pedagogerna och deras uppfattning av vad de klarar av utökas ständigt, som jag upplever det. Lärarna menar också att det är viktigt att utmana eleverna lagom mycket och i lagom takt för att de ska växa som personer och sångare.

Alla elevinformanter förmedlar även en genuin kärlek till att sjunga och musicera vilket tyder på att det finns en inre motivation hos dem att ta sånglektioner. Elev 3 säger att utan musiken skulle hon inte kunna leva.

6.2.2 Att sjunga för publik

Eleverna på skolan har olika drivkrafter. De motiveras bland annat av att sjunga på konserter, att sjunga för andra, bli bättre på och att erövra kunskap inom ämnet sång.

En stor drivkraft och motivation verkar sitta i att sjunga för andra personer. Pedagog 1 lyfter att de ibland tvekat inför att utsätta vissa elever för att till exempel sjunga inför publik men märkt att det ökat motivationen hos eleven i hög grad.

Att sjunga för andra och få uppskattning för sin sång kan knytas till yttre motivation i form av beröm och uppmuntran från andra människor. Enligt Robertsson (2018) kan yttre motivation skapa en osund stress och press samt göra att eleven fortsätter med sysslan, i detta fall sång, fast de inte vill. I informanternas fall verkar det dock vara till stor del positivt att få bekräftelse från sina nära.

Elev 1 berättar att hon vill sjunga för sin systerson vilket också kan knytas till yttre motivation. Genom att sjunga för sin familj kan hon känna att hon bidrar med något fint till systersonens liv och på så sätt visa omsorg om honom. Denna längtan att bidra till familjen kan också knytas till Pinks (2009) teori och begreppet meningsfullhet, purpose. Genom att öva upp sin sångliga förmåga och kunna sjunga fint för sin systerson känner Elev 1 sig meningsfull och att hon har en viktig roll i familjen.

6.3 Pedagogernas arbetssätt

I detta avsnitt kommer jag analysera hur pedagogerna jobbar motivationshöjande med olika metoder, till exempel hur de jobbar med uppspel, planering och samtal med eleven. Jag kommer att koppla detta till begreppen relationell pedagogik, kreativ pedagogik, salutogent förhållningssätt och KASAM.

6.3.1 Individanpassning

Elever med funktionsvariationer kan behöva individanpassning i hög grad då de pedagogiska behoven kan se väldigt olika ut. Pedagogerna som jag intervjuat höll med om vikten av individanpassning, särskilt för den här elevgruppen. I skolans läroplan poängteras att det är lärarens ansvar att tillsammans med eleven sätta upp individuella och realistiska mål. Även guldlocksuppgifter som Pink (2009) är en förespråkare av kan kopplas till individanpassning. Guldlocksuppgifter är precis lagom svåra och utgår från individens förmågor. Pedagog 1 menar att om en elev bara kan sjunga en ton så får man göra en låt med endast en ton. Genom att ha möjlighet till en individanpassad undervisning kan pedagogerna utmana eleverna på deras egen nivå.

För den här elevgruppen är det extra viktigt att känna in och anpassa lektioner och undervisningsprogression efter vad eleven redan kan. Pedagogerna arbetar aktivt med

ett salutogent förhållningssätt, vilket i praktiken innebär att de utgår från individens förmågor och unika behov.

På skolan anordnas ofta uppträdanden och konserter. Pedagogerna menar att övningen inför ett uppträdande och själva konserten i sig innebär en tydlig progression och ett tydligt mål för eleverna. Som Pink (2009) beskriver är det också viktigt att sätta skolan och de verksamma i ett sammanhang, att ge verksamheten ett *Purpose*, och genom att uppträda för en publik tror jag att eleverna får känna att de når ut med sin sång. Purpose: Skolan som eleverna går på anordnar många konserter och evenemang. De har en självklar plats i staden och medverkar ofta när det sker evenemang i kommunen. (ex musikhjälpen). Dessa tillfällen stärker elevernas känsla av samhörighet (KASAM) med varandra och med sin stad. Här har de en funktion och blir uppskattade för sin medverkan och insats.

6.3.2 Pedagogiska utmaningar

Eleverna och lärarna hade aningen olika syn på vad som var utmaningar i sångundervisningen. Medan eleverna påtalade mer fysiska utmaningar som synsvårigheter och dyslexi lyfte lärarna fram problem som hade med hur eleverna har blivit bemötta tidigare i skolsystemet.

6.3.3 Skolans syn på specialpedagogik

Det traditionella sättet att se på elever som är i behov av specialpedagogik är, enligt Nilholm (2005), att problemen ligger hos individen. Skolan som dessa elever går på verkar ha anammat det mer alternativa sättet att se på specialpedagogik, nämligen att det är miljön och sammanhanget runt eleven som är problematiskt och att det är det som behöver förändras. Detta kan vi utläsa när pedagogerna pratar om elevernas behov. Pedagog 1 menar att eleverna har samma behov som alla unga sångare; att få redskap för att kunna utveckla sin röst och få träna det på olika sätt. När pedagogen säger detta understryker hon att elevernas behov inte är speciella utan sättet de behöver gå in i undervisningen är speciellt. Normaliteten på skolan är bred vilket resulterar i att eleverna känner att de passar in i undervisningen och att det finns plats för dem att delta och utvecklas (Nilholm, 2012).

När undervisningen är individanpassad behöver eleven inte känna sig begränsad av sin funktionsvariation.

Att skolan inte har betyg som en motivationsfaktor öppnar upp för att individanpassa än mer.

När elever blir bemötta i skola och samhälle utifrån sin diagnos och förutfattade meningar kring den kan det skapa följdproblem för eleven. Likt Brodin och Lindstrand (2010) ser pedagogerna jag intervjuat en risk att diagnoser påverkar hur dessa elever blir bemötta av skolan. Pedagog 1 och 2 nämnde har många elever en tro om sig själv som inkapabel och hjälplös i skolan. Att eleverna identifierar sig mycket med de extra anpassningar de fått tack vare, eller på grund av, sin diagnos kan också leda till ett statistiskt mindset hos eleven där hen inte tror sig kunna utvecklas (Dweck, 2006).

6.3.4 Relationen blir nyckeln till eleven

Genom att skapa betydelsefulla relationer inom undervisningens ramar kan pedagogen öka elevens möjligheter att lyckas med uppgifter och utvecklas (Aspelin & Persson, 2011).

Både eleverna och pedagogerna som jag intervjuade framhöll vikten av att skapa en bra elev-pedagog-relation. När kommunikationen i den relationen fungerar blir det lättare att få syn på vilka svårigheter som uppstår och hitta lösningar till dessa. Pedagogerna jag intervjuade satte stort värde på relationerna som de skapar med sina elever. De blir en förutsättning för att kunna utveckla elevens sångröst. Christiansson-Banck (2013) menar att den goda pedagogrelationen främjar skolprestationer såväl som personlig utveckling. Pedagogerna på skolan menar att man som lärare till denna elevgrupp behöver ett stort engagemang och anstränga sig extra mycket för att nå eleverna.

6.3.5 Kreativ pedagogik

För att nå fram till vissa elever måste läraren testa att angripa undervisningen från olika sätt. Det gäller att prova sig fram för att hitta det arbetssätt som eleven tilltalas av. Genom att lyssna både på vad eleven säger och vad hen förmedlar på andra sätt, kan läraren skapa lärtillfällen som tillgodoser elevens behov för stunden. I undervisningssituationen är det viktigt att eleven känner sig trygg och sedd för att kunna utvecklas (Furenhed, 2010).

Ett sätt som pedagog 2 skapat pedagogiskt sammanhang för elev 3, är att jobba efter ett tema. Alla låtar de sjunger är samma genre eller artist och lektionerna innefattar

också gestaltning efter temat och att lära sig mer om artisten eller genren. Pedagoger menar att detta blir ett väldigt konkret sätt att jobba och att eleven har något "att hålla i sig i" under terminens gång.

Pedagogerna på skolan är eniga om att eleverna de undervisar har olika svårigheter som kräver alternativa lösningar i lektionssituationen. Pedagog 1 nämner att de då utgår från vad eleven kan, det vill säga har ett salutogent förhållningssätt, och skapar övningar utifrån det.

6.3.6 Utgå från det som eleven kan

Lärarna på skolan framhåller det salutogena förhållningssättet som en nyckel till framgång. De planerar utifrån vad eleven redan kan, till exempel menar pedagogerna att om eleven bara kan sjunga en ton gör de en sång med en ton. Genom ett positivt synsätt och utgångspunkt i vad eleven kan utföra och vad som fungerar (Bruce et al, 2016) kan lektionerna planeras optimalt utifrån individen. Eleverna klarar av olika saker och genom att ha det salutogena synsättet med sig kan pedagogerna dra nytta av det eleven redan kan för att kunna möjliggöra utveckling.

6.3.7 KASAM på skolan

Känslan av sammanhang (även kallat KASAM) är stor på den här skolan. Detta, menar Olsson och Olsson (2013), bidrar till att eleverna som går på skolan känner att deras tillvaro är begriplig och hanterbar. Det bidrar också till att elever och lärare mår bättre på skolan (Weissenreider, 2003). Ett sätt som skolan jobbar med detta är alla evenemang och konserter som de anordnar och medverkar på. Dessa bidrar till att eleverna har ett gemensamt mål, planeringen och progressionen i undervisningen blir begriplig och hanterbar.

Både lärare och elever på de intervjuades skola känner att de har en särskild skolkultur som där man inte ser till diagnoser och funktionshinder som begränsningar utan som spännande ramar att skapa inom. Eleverna har överlag ett gott självförtroende och vågar testa nya saker. Detta tyder på att deras känsla av sammanhang är stor (Robertsson, 2018).

7. Framtida forskning

Framöver hoppas jag att det kommer göras fler och mer omfattande studier inom fältet. Som en utveckling av den studie jag genomfört skulle det kunna göras ytterligare intervjuer på andra skolor där det kanske råder en annan skolkultur och där det salutogena förhållningssättet kanske inte är lika utvecklat. Det skulle också vara intressant att höra om erfarenheter hos personer med funktionsvariationer som inte fått samma positiva resa som de jag intervjuat. Vad var det som inte fungerade för dem och hur skulle de beskriva musikens plats i deras liv? Det hade varit intressant att jämföra det pedagogiska tillvägagångssättet för dessa båda grupper för att se hur mycket det spelar in för deras utveckling.

Det hade också varit intressant att undersöka hur KASAM kan uppnås och ökas av musicerande i grupp. Jag observerade vid min praktik på skolan hur eleverna spelade i olika ensembler, band och orkestrar och hur detta verkade öka känslan av sammanhang för dem. Det verkade också som att musikutövande i grupp skapade starka band och en lojalitet elever emellan. Hur ser kamratsämjan ut i grupper som utövar musik ihop om den skulle jämföras med den hos de som inte har musik som gemensamt intresse?

Det skulle vara roligt att låta eleverna på denna skola föra dagbok över musikens roll i deras liv och se om det finns mönster i vilken musik och vilken typ av musikutövande som blir viktigt i olika skeden i livet. Hur påverkar musikutövning deras mående och deras livskvalitet?

8. Källor

Aspelin, J. (2013). *Relationell pedagogik – i teori och praktik*. Kristianstad University Press.

Aspelin, J & Persson, S. (2011). *Om relationell pedagogik*. Gleerups förlag.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.

Dweck, C. (2006). *Mindset: Du blir vad du tänker*. Natur & Kultur.

Furenhed, R. (2010). *Livet - det bästa man har*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.

Specialpedagogik (2021). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2021-08-15 från <https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/specialpedagogik>

Nilsson Ringdahl, C. (2016) *Spräng gränserna, jag anar något vackert där inne*. Lund: Lunds universitet. Hämtad från http://www.kulturcentrumskane.com/05/pdf/%20sprang-granserna_161220.pdf

Pink, D. (2010). *Drive – The surprising truth about what motivates us*. Canongate Books.

Robertsson, C. (2018). *Skapa optimala förutsättningar för lärande: om undervisningens dynamik*. Stockholm: Natur & kultur.

Schenck, R. (2000) *Spelrum - en metodikbok för sång- och instrumentalpedagoger*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag.

Skolverket. (2018). *Läroplan för grundskolan 2011: Reviderad 2018, (4:e uppl.)*. Hämtad från <https://www.skolverket.se/getFile?file=3976>

Sundhage, P & Solin, E. (2010). *Spela på bästa fot: att leda med glädje*. Wahlström & Widstrand.

UMO (u.å) *Funka olika*. Hämtad 2020-03-06 från <https://www.umo.se/jag/funktionsvariation/funka-olika/>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Weissenrieder, E. (2003). *När känslan av sammanhang inte finns*. Pedagogiska magasinet. Hämtad från: <https://pedagogiskamagasinet.se/nar-kanslan-av-sammanhang-inte-finns/>

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1

Intervjuguide

Intervju med eleverna:

- Berätta om dina sånglektioner! Hur går de till? Vad sjunger ni?
- Vad gör ni som är roligast på sånglektionerna? Varför blir det roligt?
- Varför vill du bli bättre på att sjunga? Har du några drömmar som du vill uppnå?
- Pratar du och din lärare om vilka mål och drömmar du har för din sång?
- Finns det något du tycker är utmanande och svårt med sånglektionerna?
- Jag vill ställa några frågor om din funktionsvariation. Hur påverkar din funktionsvariation dig i vardagen?
- Påverkar din funktionsvariation dina sånglektioner, tror du?

Intervju med pedagogerna:

- Vad har ni för mål med elevens sånglektioner? Har ni några icke-sångliga mål?
- Har ni några för allmänna/lokala målformuleringar/styrdokument att förhålla er till?
- Hur mycket styr elevens mål och drömmar undervisningen? På vilket sätt?
- Hur pratar du och eleven om målsättningar för sångundervisningen?
- Tror ni att elevens funktionsvariation påverkar undervisningen? Om ja, hur?

9.2 Bilaga 2

Information om intervjustudie och samtycke

Hej! Du är elev eller pedagog och har fått frågan om att delta i en intervjustudie som handlar om motivation i sångundervisningen. Studien görs inom ramen för musikhöskolan på Musikhögskolan i Malmö och de intervjuer som görs kommer att ligga till grund för mitt examensarbete. Som blivande musikhögskolelärare är jag intresserad av just dina erfarenheter och åsikter så ingenting du säger kan vara fel, jag vill höra om *din* upplevelse!

Intervjuerna kommer att ta ca 30 minuter och de kommer att spelas in för att jag ska komma ihåg allt som vi pratar om och kunna lyssna igen. Det är bara jag och eventuellt min handledare som kommer att lyssna på inspelningarna. Efter att studien och uppsatsen är klar kommer inspelningarna av intervjuerna raderas.

Du är helt anonym och kan när som helst välja att avbryta din medverkan i studien. Du får gärna ta del av den färdiga uppsatsen när den är klar.

Om du har några frågor angående studien är du välkommen att kontakta mig, Lina Johansson, på telefon: 0733-428541 eller mail: mgy13lca@student.lu.se

Jag har läst informationen ovan och samtycker härmed till att medverka i studien:

Datum och underskrift

Namnförtydligande

Stort tack för att du vill medverka!